

1657 Krig mot Sverige igjen

12 år etter freden i Brømsebro erklærte Fredrik den 3. krig mot Sverige. Hensikten nordafjells var å erobre tilbake Jämtland og Härjedalen. Trønderne så på krigen som en frigjøringskrig. Likeledes så jämtene det - som på Levangermarknaden klaget over hvordan de ble behandlet av svenskene. Svenskene slo hårdt ned på norskvennlige jämter. Den norske lensherren som var til stede på Levangermarknaden for å gjøre seg til venns med marknadsbøndene fra Jämtland sa det slik: «*Jemtene raabe og begjære en kamp og god Forløsning*». Men svenskene så det ikke slik. De var på jakt etter hele Trøndelag for dermed lettere å kunne forsvenske Jämtland. En svensk offiser skrev følgende: «*Så lenge Trondheim ligger under Danmark blifver detta Folket aldri troget*».

To personer bemerket seg sterkt i denne krigen. Den ene var lensherre Peder Vibe som oppholdt seg i Stjørdal, trolig på Værnes. Den 27.februar satte han igang med opprustninger både for angrep og forsvar. Han opparbeide skansen ved Einang og sendte spioner innover Jämtland. Den andre var Jørgen Bjelke. Han var øverstkommanderende for hæren som skulle rykke inn i Jämtland. Han var ellers kjent for sitt gode humør og var en populær og dyktig administrator. Han forstod det storpolitiske spillet og ga til uttrykk for at et svensk Trøndelag var det samme som Norges rikes undergang.

Feltherrens forhold til Stjørdal er noe uklart, men det er mye som tyder på at Jørgen Bjelke hadde sitt personlig hovedkvarter på Stokke, i og med at flere brev fra Bjelke er datert Stokke. Likevel refererer «*Liv og Lagnad*» til at «*soldatene lå spredt omkring på gårder helt opp til Einang*». Med all rimelighet kan en derfor slå fast at Værnes Hovedgård igjen huset de fleste.

Det var to dragonregimenter som ble satt opp og samlet i Stjørdal. Da vi vet at Trondhjemske infanteriregiment ble delt i to kompanier med 850 menige i hvert, kan vi utlede at det måtte være omkring 3 000 mann som holdt til i Stjørdal. I alt var det 110 soldater og offiserer som ble skrevet ut fra selve Stjørdalen. Når en så vet at det ikke var så mange gårder på den tiden, og befolkningen rundt Værnes trolig var på omkring 500, må en nok tro at skogen på Værnessletta skjulte flere hundre mann i en større teltleir.

For å få hæren over fjellet ble det laget «*Rossbaarer*» (hestebårer), og til utrustningen ble det kjøpt inn kløvhester, foruten at bøndene ble pålagt transporttjeneste. Soldatene hadde med seg «*legdkost*» for flere uker som bøndene selv måtte skaffe. Men det kom og store mengder med proviant som borgerne i Trondheim måtte levere. Jørgen Bjelke stelte godt med sine soldater både når det gjaldt mat, brennevin, tobakk og «*sosialarbeidere*». Det var «*Fiin Thubach*» for offiserene og «*Geemen Thubach*» for de menige, likeså «*Fransk Brendevin*» og «*Slett Brendevin*». Hæren skulle heller ikke være oppradd for øl. Til tross for at hæren lå i ølets rike, kom det 50 tønner malt inn til Værnes. Likeså 62 tønner rugkavringer, 666 våg flatbrød, 140 våg smør, 166 våg hollandsk ost, røykelaks, sild og tørrfisk. Dertil ble det drevet inn store mengder med slaktefe.

Fra litteraturen står følgende å lese: «*Det var et yrende liv i Stjørdalen mens hæren budde seg på avferd*». Det viser hva Værnes Hovedgård alltid har vært: en garnison, og hvor Værnessletta til alle tider har vært en samlingsplass for tropper på vandring til og fra Sverige. Det finnes mange beretninger fra felttoget inn i Sverige, som var mer enn dramatiske nok, men som også gjenspeilet hvilken nasjonalfølelse som lå i trønderne og jämtene. Faktisk gikk det svært bra også sørpå i Båhuslän, og alt så ut til å gå Norge/Danmarks vei. Trønderne stod klare til å rykke fra Frösön og sørover i Sverige, og andre nordmenn presset på i sør. Men så gikk svenskekongen Karl Gustav på isen over beltene og la seg utenfor København. Et dumdrstig vågestykke som mot alle odds lyktes innledningsvis, men som kunne blitt en felle for svenskene. En dyktig og energisk dansk/norsk krigføring kunne ha ført til totalt sammenbrudd for Sverige. Men så skjer det som har forundret så mange i ettertid - og som erget trønderne umåtelig, nemlig sviket til den danske adelen. Adelen ville ikke hjelpe sin konge, alt ble forvirring og rådløshet. Ved freden i Roskilde i 1658 kjøpte Danmark (adelen) seg fred ved å avstå Halland, Skåne, Blekinge og Bornholm. Norge måtte avstå Trøndelag og Båhuslän og oppgi de landsdelene som var erobret av trønderne. Igjen: «*Det som var vunnet i Trøndelag, gikk tapt i Danmark*». I lyrikkens vers heter det: «*så endte det først, så endte det sist, vi måtte for leken betale forvisst*». - Et bittert nederlag som har preget Midt-Norge og Midt-Sverige i all ettertid.

Til å begynne med tok særlig byfolket i Trondheim (igjen) ganske velvillig imot de nye herrer. På linje med hva byfolket gjorde mot Claudius Collar i 1537 - og ellers ved senere okkupasjoner. Kanskje ut i fra erkjennelsen av at de ikke hadde store valget. De måtte handle. De måtte ha noe å leve av. Skjønt det blir noe svakt og uverdigg over byfolkets naivitet og oppførsel, som alltid ble en brutal retrett. Og helt riktig, som ved alle tidligere tilfeller, snudde raskt stemningen seg mot okkupanten, denne gang svenskene.

Trondheim og Trøndelag ble altså svensk. Da de svenske tropper rykket inn i Trondheim 10.mai i 1658 og ble mottatt av myndigheten utenfor kongsgården, - steg biskop Erik Bredal frem av rekkene og sa fra at han ikke ønsket å tjene svenskene. I høytidelige ordlag la han ned sitt embete. Denne handlingen har trolig inspirert prost (biskop) Fjellbu 282 år senere, - som gjentok prosedyren utenfor domkirka under tyskernes okkupasjon i april 1940.

Dårlige tider kom. Sommeren ble elendig. Fiske slo feil. Nordlendingene seilte forbi Trondheim med fisken. Folk spiste barkebrød og fattigdommen økte. Troen på at de svenske herrer skulle bli bedre enn de danske ga seg snart.